

E-cigarettor och andra elektroniska produkter för inhalering – vilka regler och åtgärder behövs?

Elektroniska cigaretter har länge sålts i vårt land utan någon särskild lagreglering. Det är mycket positivt att det nu finns ett lagförslag om en lag om e-cigarettor, som ska börja gälla hösten 2016. Tobaksfakta – oberoende tankesmedja – anser dock att den föreslagna lagstiftningen om e-cigarettor i Sverige på flera sätt är alltför svag. Vi anser att ytterligare regler och åtgärder krävs för att skapa en reglering av e-cigarettorna som verkligen skyddar våra barn.

Det här underlaget beskriver hur vi anser att lagstiftning och andra insatser bör utformas när det gäller e-cigarettor.

1. Bakgrund och utgångspunkter

1.1 Om e-cigarettor

Elektroniska produkter för inhalering – främst så kallade e-cigarettor – är produkter som liknar tobaksprodukter. Exempel på detta slags produkter är e-cigarettor, e-shishas, e-cigarrer och e-pipor. Det finns produkter med och utan nikotin och för såväl engångs- som flergångsbruk. Ytterligare information om produkterna finns i vårt faktablad *Om e-cigarettor* på www.tobaksfakta.se. Även Psykologer mot Tobak har samlat mycket information om e-cigarettor, se www.psychologistsagainsttobacco.org.

1.2 Om fyra viktiga dokument som nämns i detta material

- Ett beslut vid den sjätte konferensen för tobakskonventionens parter (de länder som ratificerat konventionen) säger att e-cigarettor med respektive utan nikotin så långt det är möjligt bör lagregleras på samma sätt. Konferensen hölls i Moskva 2014. (För fullständig referens: Se A/ i källförteckningen på s. 6.)
- EU:s tobaksprodukt direktiv, direktiv 2014/40/EU, innehåller vissa regler om e-cigarettor, men endast om de med nikotin. På denna punkt stämmer alltså inte direktivet med det beslut av tobakskonventionens parter som nämns ovan. EU:s medlemsstater är förpliktade att införa lagar och förordningar för att implementera direktiv 2014/40/EU i den nationella lagstiftningen. (B/ i källförteckningen)
- I betänkandet **En översyn av tobakslagen - Nya steg mot ett minskat tobaksbruk** (SOU 2016:14) föreslår den så kallade tobaksdirektivutredningen fler rökfria offentliga miljöer. Det föreslås också att rökförbud i rökfria miljöer ska gälla även e-cigarettor och

både sådana med nikotin och utan. Detta förslag går alltså i linje med det ovan nämnda beslutet av tobakskonventionens parter. (C/ i källförteckningen)

- I promemorian **Genomförande av tobaksproduktdirektivets bestämmelser om e-cigarett** föreslår tobaksdirektivutredningen även en helt ny lag om e-cigarett som ska börja gälla 1 oktober 2016. Denna lag föreslås enbart gälla e-cigarett med nikotin, alltså tvärt emot vad tobakskonventionens parter kom överens om i Moskva. (D/ i källförteckningen)

Detta förslag till ny e-cigarettlag innehåller de bestämmelser som Sverige behöver införa för att leva upp till EU:s tobaksproduktdirektiv, men även bland annat en regel om att e-cigarett med nikotin inte får säljas till barn under 18 år.

1.3 Om att skydda våra barn

De två viktigaste syftena med lagstiftning om e-cigarett är enligt Tobaksfaktas uppfattning att skydda barnen och att skydda konsumenternas hälsa, på kort och lång sikt.

När det gäller barnen är det en viktig aspekt att e-cigarett riskerar att bli en inkörsport till tobaksrökning. Om barn använder e-cigarett, övar de in ritualen att röka. De kan också börja med – förmodat – oskadliga nikotinfria produkter, pröva oräkneliga smakvarianter från choklad och pizza till tobak, och sedan byta till produkter med nikotin så snart de nikotinfria produkterna förlorat sin spänning. Ett nikotinberoende kan skapas och så småningom kan de gå över till cigarett med tobak.

Till en början användes e-cigarett och motsvarande huvudsakligen av rökare, ex-rökare och rökare som ville sluta. Sedermera har fler och fler barn provat dessa produkter. År 2015 svarade 36 procent av pojkarna och 26 procent av flickorna i gymnasiets årskurs 2 att de hade använt e-cigarett (CAN:s undersökning av skolelevers drogvanor, källa E/), vilket var en ökning jämfört med föregående år. Det är tre-fyra gånger så vanligt med e-cigarettanvändning bland barn som även röker vanliga cigarett, som bland rökfria jämnåriga.

Vi vill förebygga tobaksdebut genom att göra alla e-cigarett – med och utan nikotin – oattraktiva och svåråtkomliga för barn.

1.4 Om att skydda konsumenternas hälsa

E-cigarett är relativt nya produkter och vi vet ännu mycket lite om hur de påverkar användarnas hälsa. En akut hälsorisk är risken för förgiftning om man får i sig e-cigarettvätska med nikotin. Denna risk är särskilt stor för barn. Det har också visat sig finnas en risk att bli skadad på grund av att e-cigaretters batterier exploderar.

Men hur det är med de mer långsiktiga hälsoeffekterna återstår att se. E-cigarettvätskor – både med och utan nikotin – innehåller en rad olika substanser med okända hälsoeffekter vid långvarig inhalation. Även om substanserna i e-vätskorna är tillåtna i livsmedel, kan de visa

sig ha en annorlunda fysiologisk effekt när de inhaleras upprepade gånger, dagligen under en lång tidsperiod.

Vi vill ha en lagstiftning som skyddar konsumenterna mot att skadas eller bli sjuka av e-cigarett med och utan nikotin. Vi vill också att samhället på ett strukturerat sätt fortlöpande utvärderar e-produkternas säkerhetsprofil för att snabbt reagera om ytterligare reglering av innehållet behövs för att skydda konsumenternas hälsa.

2. Nuvarande lagförslag och Tobaksfaktas rekommendationer

2.1 Förbud mot e-rökning i rökfria miljöer

Detta förslag från tobaksdirektivsutredningen (i SOU 2016:14) gäller fler rökfria offentliga miljöer och att även e-cigarett ska omfattas av rökförbuden på sådana platser. Lagstiftningen föreslås omfatta såväl nikotinfria produkter som produkter med nikotin, vilket är mycket positivt. Ett viktigt skäl att förbjuda även e-cigarett rökning i rökfria miljöer är att tillsynen annars försvåras och rökförbuden riskerar att luckras upp.

Tobaksfakta anser: Detta förslag stöder Tobaksfakta fullt ut.

2.2 Begränsningar av marknadsföring av e-cigarett

Detta förslag ingår i den promemoria om en ny e-cigarettlag som tobaksdirektivsutredningen lämnat till regeringen (se källa D/). Det blir, enligt förslaget, förbjudet att marknadsföra e-cigarett och tillhör genom reklam på internet, i radio och på TV, genom kommersiella annonser i tidningar och tidskrifter och genom produktplacering i exempelvis TV-serier. De som tillverkar och säljer e-cigarett får inte sponsra evenemang dit allmänheten har tillträde (samma sponsringsförbud som gäller för tobaksprodukter).

De föreslagna begränsningarna av marknadsföringen är bestämmelser som Sverige behöver införa för att leva upp till EU:s tobaksprodukt direktiv. Liksom själva direktivet omfattar lagförslaget om begränsningar av marknadsföringen enbart e-cigarett med nikotin.

Tobaksfakta anser:

- Av folkhälsoskäl – främst för att skydda våra barn – bör även marknadsföringen av nikotinfria e-produkter begränsas, på samma sätt som marknadsföringen av produkter med nikotin. Om nikotinfria produkter ej omfattas, finns en risk att marknadsföring av dessa används som ett sätt att komma förbi reklamförbudet.
- Vidare bör även butiksreklam förbjudas för alla typer av e-produkter för inhalering (och för tobaksprodukter). Bestämmelsen bör innefatta ett förbud mot att skylta med själva produkterna (exponeringsförbud), som i stället ska förvaras utom synhåll för kunderna.
- Dessutom bör försäljning och gratisutdelning av alla typer av extratillbehör och accessoarer till e-cigarett också förbjudas.

2.3 Åldersgräns m.m.

Förslaget till ny e-cigarettlag (D/) innehåller en bestämmelse om att man inte får sälja e-cigarett till barn under 18 år.

Detaljhandel med e-cigarett måste anmälas till kommunen och man måste ha ett egenkontrollprogram för att bland annat följa åldersgränsen.

Regeln gäller produkter med nikotin.

Tobaksfakta anser:

- Åldersgränsen, anmälningsplikten och kravet på egenkontrollprogram bör också gälla nikotinfria e-cigarett. Detta eftersom även dessa riskerar att bli en inkörspport till tobaksrökning (läs mer på s. 2, *Om att skydda våra barn*).

2.4 Reglering av förpackningarnas utformning

Enligt förslaget till ny e-cigarettlag (D/) ska det finnas hälsovarningar på förpackningar till e-cigarett och påfyllningsbehållare. Förpackningarna måste vara barnsäkra och följa föreskrifter om högsta tillåtna volym. Man får inte ange halten av tjära eller kolmonoxid eller hänvisa till andra tillsatser än smaktillsatser. Man får inte antyda att en viss elektronisk cigarett är mindre skadlig än andra eller att den har miljöfördelar.

Förpackningarna ska innehålla en bipacksedel med säkerhets- och hälsoinformation och ha en innehållsdeklaration.

Reglerna gäller enbart e-cigarett med nikotin.

Tobaksfakta anser:

- Samma regler för förpackningens utformning bör gälla för e-cigarett med och utan nikotin.
- Vi föreslår dessutom standardiserade förpackningar för e-cigarett, i likhet med de neutrala, standardiserade förpackningar som bör införas för tobaksprodukter. E-cigaretters förpackningar bör ha en enhetlig färg där varumärket trycks med ett standardiserat typsnitt. Förpackningarna bör inte få dekoreras med logotyper eller annan dekor och det får inte heller finnas någon annan reklam på dem. Samma regler bör gälla för förpackningar med påfyllningsvätska samt för själva flaskorna, om de säljs utan ytterförpackning.

2.5 Reglering av själva e-cigarettens utformning och innehåll

Enligt förslaget till ny e-cigarettlag (D/) får e-cigarett inte likna livsmedel eller kosmetiska produkter. E-cigarettens måste leva upp till föreskrifter om högsta tillåtna nikotinmängd, förbud mot tillsatser som inte får förekomma i tobaksvaror och krav på renhet. Reglerna föreslås gälla produkter med nikotin.

Tobaksfakta anser:

- Så långt möjligt bör utformning av och innehåll i produkter med och utan nikotin regleras på samma sätt.
- Det finns ett förbud mot smaktillsatser i cigaretter och rulltobak. Tobaksfakta rekommenderar att smaktillsatser som lockar barn förbjuds även i e-cigaretter (liksom vi förordar förbud för sådana smaktillsatser i snus).

2.6 Krav på förhandsanmälan och rapportering

Förslaget till ny e-cigarettlag (D/) innehåller även krav på att tillverkare och importörer måste förhandsanmäla de e-cigarettprodukter de vill sälja i Sverige till Folkhälsomyndigheten minst sex månader i förväg. Tillverkare och importörer måste även varje år rapportera in en utförlig försäljningsstatistik till myndigheten. Kraven gäller e-produkter med nikotin.

Tobaksfakta anser:

- Kraven bör omfatta även nikotinfria e-produkter.

2.7 Bestämmelser för att kartlägga hälsoeffekterna av e-cigaretter

Enligt förslaget till ny e-cigarettlag (D/) får Folkhälsomyndigheten i uppdrag att övervaka marknadsutvecklingen för att bland annat undersöka om e-cigaretter fungerar som inkörsport till tobaksrökning för unga människor och tidigare rökfria vuxna.

Dessutom måste tillverkare, importörer och distributörer ha ett system för att samla in information om alla misstänkta skadliga effekter och på begäran rapportera till Folkhälsomyndigheten. Om det upptäcks att en produkt utgör en allvarlig hälsofara ska den få stoppas omedelbart.

Tobaksfakta anser:

- Det är mycket viktigt att övervakningen av hälsoeffekterna av e-cigaretter förstärks jämfört med vad som sägs i lagförslaget. Det enda sättet att tidigt upptäcka hälsomässiga bieffekter av e-produkter är att följa och undersöka en grupp av användare under en tillräckligt lång tid – precis som med läkemedel. Folkhälsomyndigheten bör åläggas att ge en forskningsinstitution i uppdrag att göra sådana studier, som bör finansieras av tillverkarna.

3. Sammanfattning

- Så långt det går bör samma lagregler gälla för alla e-cigarett, oavsett om de innehåller nikotin eller inte.
- Lagstiftningen bör utgå från ett folkhälsoperspektiv och inriktas på att skydda våra barn och konsumenternas hälsa. E-cigarett riskerar att bli en inkörsport till tobaksbruk och deras långtidseffekter på kroppen är okända.
- Den föreslagna begränsningen av marknadsföringen av e-cigarett bör skärpas. Bland annat bör exponeringsförbud i butikerna införas.
- Förslaget om en åldersgräns är välkommet. Åldersgränsen bör dock gälla även nikotinfria e-cigarett.
- Regleringen av förpackningarna bör utvecklas vidare med sikte på att införa standardiserade förpackningar för e-cigarett.
- Smaktillsatser som lockar barn bör förbjudas i e-cigarett.
- Samhället måste noggrant följa utvecklingen för att snabbt kunna identifiera eventuella hälsorisker med e-cigarett. Tillräckliga resurser måste satsas på detta.

Källor

A/ Conference of the Parties to the WHO Framework Convention on Tobacco Control. *Report of the Sixth session of the Conference of the Parties to the WHO Framework Convention on Tobacco Control*, Moskva, 13-18 oktober 2014.

B/ Europeiska unionen: *EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV 2014/40/EU av den 3 april 2014 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillverkning, presentation och försäljning av tobaksvaror och relaterade produkter och om upphävande av direktiv 2001/37/EG*

C/ Statens offentliga utredningar. *En översyn av tobakslagen - Nya steg mot ett minskat tobaksbruk*. SOU 2016:14.

D/ Tobaksdirektivsutredningen: *Promemoria/ Genomförande av tobaksproduktdirektivets bestämmelser om e-cigarett*. Februari 2016.

E/ Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN: *Skolelevers drogvanor 2015*. Rapport 154, 2015.

F/ German Cancer Research Center (ed.) *Recommendations on the Regulation of Electronic Inhalation Products. From Science – to Politics*. Heidelberg, 2014.